

กริชใน รูปแบบ ภาคใต้

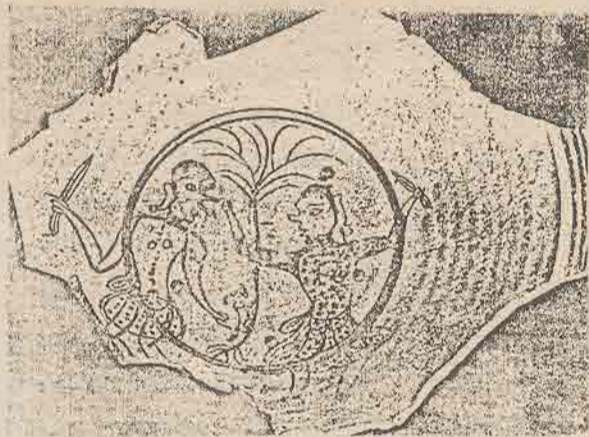
พิชัย แก้วขาว

กริชจัดอยู่ในอาวุธประเภท มีดสั้น (Dagger) ใช้สำหรับฟันแทง ประดับเกียรติยศ ประกอบพิธีกรรม และเป็นเครื่องรางของขลังที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งชาวบักขัใต้ในสมัยก่อนตั้งแต่จังหวัด นครศรีธรรมราชลงมาจนถึงนราธิวาสรู้จักกันดี ใบมีดมีลักษณะเป็นมีดสองคม ปลายแหลม มีลักษณะของรูปทรงอยู่สองลักษณะคือแบบดาตรง และแบบที่ดาคลงไปมาคล้ายงูเลื้อย นักวิชาการสันนิษฐานกันว่าแต่เดิมมีใช้กันอยู่ใน *วัฒนธรรมคองซอน* บริเวณอ่าวตังเกี๋ยหรือในเวียดนามปัจจุบัน แล้วได้แพร่หลายลงสู่คาบสมุทรมลายู อินโดนีเซียและหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ในประเทศอินโดนีเซียมีหลักฐานการใช้กริชเป็นภาพสลักบนตำรากริชที่ศาสนสถานบุโรพุทโธ เมืองปาลิมบัง ซึ่งมีอายุภาพ

อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 14 ส่วนในประเทศไทยเรานี้และกับพม่าก็มีหลักฐานการใช้กริชเป็นอาวุธมาแต่ครั้งโบราณเช่นกัน ทั้งนี้ก็อาจจะเนื่องมาจากเราอยู่ใกล้ชิดกับเวียดนามเมื่อมองดูตามทางภูมิศาสตร์ อาวุธประเภทนี้ อาจจะแพร่เข้ามา ก่อนหรืออาจจะพร้อม ๆ กับการแพร่ลงไปสู่คาบสมุทรมลายู และหมู่เกาะแปซิฟิกตอนใต้ ในประเทศไทยกริชคงจะมีใช้มาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย หลักฐานที่ปรากฏอยู่เป็นรูปเขียนที่ก้นจานสังคโลกสมัยสุโขทัย (ดูรูปที่ ๑) เป็นรูปคนสองคนถือมีดสั้นคนละเล่มใบมีดมีลักษณะเป็นมีดสองคมคล้ายกริชดาตรง เชื่อกันว่ากริชดาตรงมีมาก่อนแล้ววิวัฒนาการดัดแปลงมาเป็นกริชดาคล^๑ เเมื่ในปัจจุบันคนทั่วไปยังเข้าใจว่ากริชนั้นดาต้องดัดเสมอ ถ้าดาตรงไม่ใช่กริชก็ยังมี แต่หลักฐานที่ปรากฏการใช้กริชชัดเจนทั้ง

รูปภาพและตัวอักษรคือในสมัยกรุงศรีอยุธยารัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จากจดหมายเหตุของ *ลาอูแบร์* (พ.ศ. ๒๒๓๖) เขียนไว้ว่าสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระราชทานกริช (Krid = ตามแบบลาอูแบร์) ให้ข้าราชการเหนือที่เสเวื่อด้านซ้ายเพื่อสะดวกในการใช้ จากรูปภาพซึ่งฝรั่งเศสเขียนไว้เป็นรูปราชทูตไทยเข้าเฝ้าถวายราชสาส์นแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสในรูปจะเห็นราชทูตเหนือกริชกันทุกคน (ดูรูปที่ ๒) และรูปของท่านราชทูตโกษาปาน (ดูรูปที่ ๓) ที่หน้าท้องเยื้องมาทางขวาของภาพจะเห็นกริชที่ท่านเหนืออยู่ซึ่งด้ามและฝักเป็นรูปเทพของชาว^๒ ส่วนรูปที่แสดง (ดูรูปที่ ๔) เป็นกริชที่มีอยู่ในปัจจุบันที่ด้ามและฝักคล้ายรูปแบบของกริชท่านโกษาปาน

กริชมีการทำขึ้นใช้เกือบทั่ว

รูปที่ 1 ภาพเขียนกันจวนสังคโลก สมัยสุโขทัย เป็นรูปชาย

↖ สองคนถือมีดสั้นสองคม รูปขวามือมีลักษณะคล้าย

กริชตาตรงมาก

รูปที่ 3 วิธีการเทรับกริชในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรูปคือท่าน

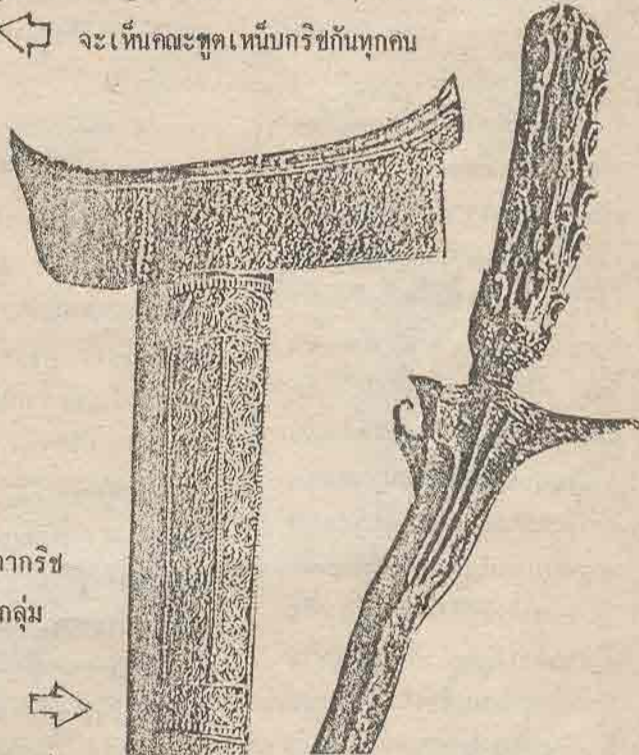
↗ ราชทูตโกษาปาน

รูปที่ 2 คณะทูตเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส

↖ จะเห็นคณะทูตเทรับกริชกันทุกคน

รูปที่ 5 คี๋มกริช และดากริช
แบบปัตตานี ส่วนฝักแบบกลุ่ม
มาเลย์

รูปที่ 4 กริชมาเลเซีย ฝักและค้ำมีรูปแบบคล้ายกริชท่าน

ราชทูตโกษาปาน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหมู่เกาะต่าง ๆ ในแถบนี้ ข้างแต่ละท้องถิ่นจะออกแบบกริชของตนตามความชอบที่ตัวเองเห็นว่าสวยงามและเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ เมื่อมีมากช่างมากถิ่น กริชจึงมีลักษณะทั้งดากริช ค้ำมกริช ฝักกริชและส่วนประกอบอื่น ๆ แตกต่างกันไปเป็นร้อย ๆ แบบอย่างจากการไปมาหาสู่ทางการค้าทำให้กริชแต่ละท้องถิ่นได้แพร่ไปยังส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาค เมื่อที่ใดรับไว้เห็นว่าสวยงามช่างในท้องถิ่นที่รับไว้ก็ได้ทำลอกเลียนแบบอย่างของเดิมขึ้นมาใช้และได้ดัดแปลงไปบ้างตามที่ตัวเองชอบและเห็นว่าเหมาะสม บางครั้งในบางส่วนของกริชทั้งหมดในแต่ละเล่ม ดากริชเป็นของช่างสกุลหนึ่ง ฝักเป็นของช่างอีกสกุลหนึ่ง และด้ามก็เป็นของช่างอีกสกุลหนึ่งเช่นกัน ปนกันอยู่ในกริชเล่มเดียว เอาแน่นอนไม่ได้ การซื้อขายกริชในสมัยก่อนเป็นส่วนน้อยที่ช่างทำขายสำเร็จรูปพร้อมทั้งดากริช ฝักกริชและด้ามกริช แต่ส่วนมากจะตีขึ้นเป็นดากริชเปล่า ๆ ออกขายเมื่อซื้อไปแล้วผู้ซื้อชอบฝักแบบไหน ด้ามแบบไหน ก็ไปว่าจ้างอีกช่างให้ทำฝักและด้ามอีกทีหนึ่ง^๓ ดังนั้นจึงเห็นว่ากริชบางเล่มดากริชเป็นของช่างชาวส่วนฝักและด้ามเป็นรูปแบบของช่างมาเลย์ บางเล่มด้ามและฝักเป็นของรูปแบบปัตตานี แต่ดากริชเป็นของช่างบูกิส และในรูปด้ามกริชเป็นรูปแบบของปัตตานี แต่ฝักกริชเป็นรูปแบบของมาเลย์ (ดูรูปที่ ๕)

ตัวอย่างของฝักกริช และ

ด้ามกริชรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นบรรทัดฐานและเป็นที่ยอมรับกันมากในแต่ละถิ่นแล้วได้แพร่หลายเข้ามายังภาคใต้ของไทย และกรุงศรีอยุธยา (ดูรูปที่ ๖, รูปที่ ๗)

กริชรูปแบบภาคใต้

กริชรูปแบบภาคใต้ เป็นชุดกริชที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นดากริช ฝักกริช และด้ามกริช มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างไปจากกริชของช่างสกุลอื่น โดยเฉพาะด้ามซึ่งไม่เหมือนของใคร ในภูมิภาคนี้ ด้ามได้ออกแบบเป็นรูปห้วนกในเทพนิยาย ซึ่งช่างผู้ทำได้แกะสลักไว้อย่างวิจิตรพิสดาร มีความละเอียดอ่อนสวยงาม และยังแฝงไว้ซึ่งความศรัทธา ทรงอำนาจ ลึกลับและน่ากลัวไว้อย่างประหลาดลึกล้ำ (ดูรูปที่ ๘) กริชรูปแบบภาคใต้จะแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือ

๑. ลักษณะของดากริช

๒. ลักษณะของฝักและด้าม

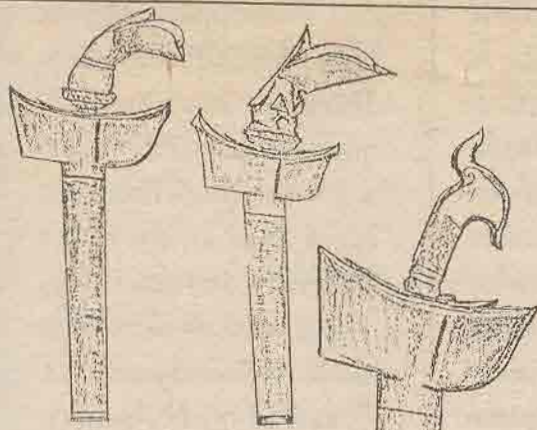
๑. ลักษณะของดากริช ในภาคใต้มีอยู่ ๒ สกุลด้วยกัน คือ สกุลช่างปัตตานีและสกุลช่างนครศรีธรรมราช กริชทั้งสองสกุลนี้จะมีรูปทรงและส่วนปลักย่อยอื่นๆ ต่างไปจากกริชของ มาเลย์ และอินโดนีเซียหลายประการ

๑.๑ *ดากริชสกุลช่างปัตตานี* ดากริชของช่างปัตตานี เรียกชื่อเป็นภาษามลายูท้องถิ่นว่าดากริชแบบปะเนฆาชะห์^๔ ลักษณะพิเศษของดากริชที่แตกต่างจากกริชสกุลอื่น ๆ ก็คือ ดากริชจะเรียบมีสันตรงกลางคล้ายอกไก่ทั้งสองข้าง ถ้ามองภาพหน้าตัด (Cutting

Plane) จะเห็นเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน (ดูรูป ๘) และเปรียบเทียบกับรูปหน้าตัดของกริชแบบบูกิส และแบบจัตตอ หรือเชริตา (Cherita) ซึ่งแบบบูกิสหน้าตัดจะเป็นรูปไข่ ส่วนกริชจัตตอจะเป็นร่องคล้ายหลังใบเตยหอมทั้งสองข้าง

กริชปะเนฆาชะห์ ผู้ผลิตจะผลิตทั้งแบบดาตรง (Keris Sapukal) และแบบดาคด (Keris ber-lok) ทั้งสองแบบ เฉพาะแบบดาตรงจะมีทั้งแบบมีหู (จวงข้าง=Belialigajah) และแบบไม่มีหูหรือหูเรียบแบบดาคดที่ไม่มีหูจะผลิตขึ้นน้อยมาก (ดูรูปที่ ๑๐ ข.) สำหรับกริชดาตรงนี้ ปะเนฆาชะห์ได้ทำไว้สองแบบคือดาตรงเกือบตั้ง หรือดาตรงธรรมดา กับแบบดาตรงที่มีลักษณะอ่อนโค้งคล้ายฝักดาบ กริชดาตรงธรรมดาที่ดากริชยาวประมาณหนึ่งคืบชาวไทยพุทธจะเรียกว่ากริชใบไม้ไผ่ (ตะฮนบูโละ) แต่ถ้าดาวยาวเกินหนึ่งคืบ (โดยประมาณ) ขึ้นไปจะเรียกว่ากริชใบปรีอ* ส่วนกริชดาตรงที่มีตาอ่อนโค้งคล้ายฝักดาบชาวไทยพุทธจะเรียกกริชชนิดนี้ว่ากริชนางท้าวเขน ก็คือมีลักษณะอ่อนคล้ายเขนนางในภาพจิตรกรรมแบบไทย (ดูรูปที่ ๑๐ ค.) กริชคดของปะเนฆาชะห์จะทำเป็นแบบมีหู (จวง) เป็นส่วนใหญ่ กริชคดที่ไม่มีหู จะพบได้น้อยมากในกริชช่างสกุลนี้ ส่วนรูปทรงหน้าตัดก็เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเช่นเดียวกันกับกริชแบบดาตรง จำนวนคดที่พบได้บ่อยคือ กริช ๗ คดและ ๘ คด แบบคดที่มี ๘ คดพบมากที่สุด

ดากริชรูปแบบปัตตานีเป็นดากริชที่ออกแบบครา (Junggut)

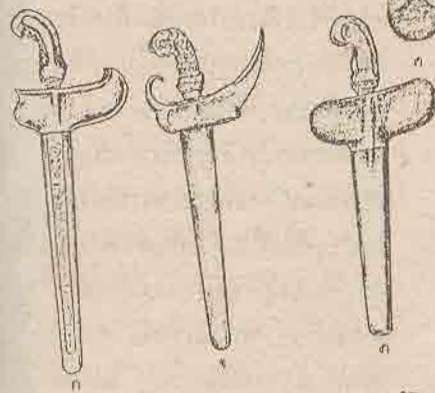

รูปที่ 6 ก.ข.ค. รูปแบบด้าม
และฝักกริชแบบกลุ่มมาเลย์

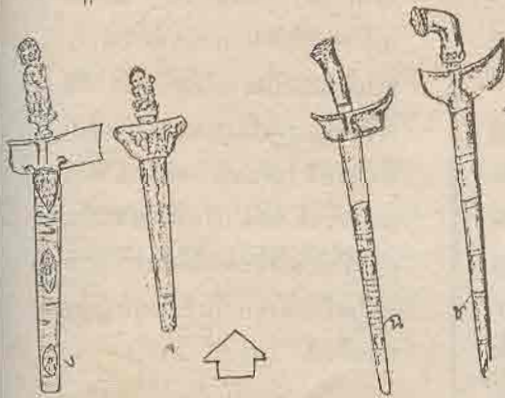
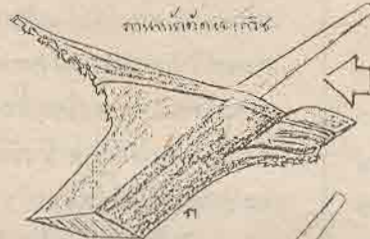
รูปที่ 8 รูปแบบด้ามและฝักกริช
แบบภาคใต้ (แบบพังกะ)

ก. แบบปัตตานี ข. แบบจะนะหรือ
แบบสงขลา-นครศรีธรรมราช

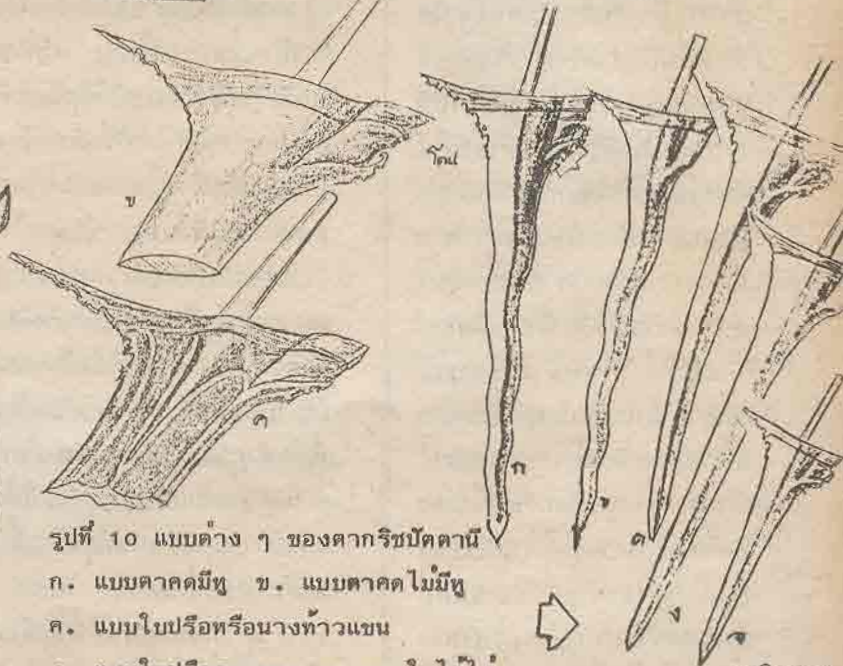

รูปที่ 9 ภาพหน้าตัดของกริช

ก. แบบปัตตานี ภาพหน้าตัด
เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน
ข. แบบภูเก็ต ภาพหน้าตัดเป็น
รูปวงรี ค. แบบจันทหรือเซวิตา
ภาพหน้าตัด เป็นรูปรีองไข่เคย

รูปที่ 7 ก.ข.ค. ด้ามและฝักกริชแบบชวา
ง.จ. ด้ามและฝักกริชแบบบาหลี
ฉ.ช. ด้ามและฝักกริชแบบสุมาตรา

รูปที่ 10 แบบต่าง ๆ ของดากริชปัตตานี

ก. แบบดาสดมภ์ ข. แบบดาสดมภ์
ค. แบบใบปรีหรือนางท้าวแซน
ง. แบบใบปรีหรือธรมดา จ. แบบใบไม้ไผ่

ของกริชได้สวยงามมากสกุลหนึ่ง
ในหลาย ๆ สกุลกริช กริชอื่น ๆ
ส่วนมากไม่ค่อยมีเคราจะมีบ้างก็
ไม่ค่อยเป็นรูปแบบที่ชัดเจน กริชที่
ออกแบบเครามีรูปแบบชัดเจนนอก
เหนือจากกริชสกุลนี้ที่พอจะมอง
เห็นบ้างได้แก่ กริชซุนดัง (Keris
Sundang) กริชสุมาตรา (อาณะ
อะแล) และกริชจิดอ รูปแบบของ
เครากริชแบบปัตตานีที่ชัดเจนมี
หลายรูปแบบ (ดูรูปที่ ๑๑) ในรูปที่
๑๑ ก. เป็นรูปแบบของเคราที่เต็ม
รูปแบบ ส่วนรูปที่ ๑๑ ข. เป็นรูป
แบบเคราที่ไม่เต็มเข้าใจว่าเกิดจาก
การกัดกร่อนของสนิมและกาลเวลา
รูปที่ ๑๑ ค. เป็นรูปแบบของเครา
ที่ไม่ชัดเจนมาจากขั้นตอนของการ
ผลิต และรูปที่ ๑๑ ง. เป็นรูปแบบ
ที่ไม่มีเครา

ลาย (Pamor) กริชแบบ
ปัตตานีแบบที่มีลายเป็นระบบใน
เนื้อเหล็กมีน้อย ช่วงจะผลิตดากริช
แบบไม่มีลายหรือแบบเหล็กเนื้อ
เดียวเสียเป็นส่วนใหญ่ หรือแบบที่
พอเห็นเป็นลายก็เป็นลายที่ไม่มี
ระบบคือจับเค้าของรูปลายไม่ได้
เรียกว่าลายเสี้ยนไม้หรือลายขนแมว
ลักษณะลายจะเป็นเส้นยาวตาม
ความยาวของดากริช ลักษณะเช่นนี้
ทางโลหะวิทยา ถือว่าลายเกิดจาก
เนื้อเหล็กไม่บริสุทธิ์ หรืออาจจะ
เกิดจากการประสมโลหะเพื่อเหตุผล
ทางไสยศาสตร์เมื่อระยะเวลาาน
เข้าก็จะเกิดการกัดกร่อนขึ้นเอง
ในเนื้อเหล็ก (Contact-Corrosion)
อันเนื่องมาจากโลหะต่างชนิดที่
ประสมเข้าไปทำให้เกิดร่องลาย
(ลายน้ำ) ขึ้นมาอย่างวิจิตร และ
68 รุสมิแล

สวยงามไปอีกแบบหนึ่ง คล้ายเนื้อไม้
ที่วางไว้กลางหาวเป็นเวลานาน ๆ
ส่วนลายในเนื้อเหล็กที่เป็นรูปแบบ
หรือเป็นลายมีระบบเท่าที่พบใน
กริชแบบนี้ ได้แก่ลายฝ่าเท้าข้าง
หรือลายกันหอยที่เกิดขึ้นตรงส่วน
โคนของดากริช ภาษามลายูเรียก
ลายลักษณะนี้ว่า ตะเปาะกายะห์
ถือกันว่าเป็นลายที่เป็นสิริมงคล
และหาได้ยาก ลายอื่น ๆ ที่พบบ้าง
ได้แก่ลายพื้นปลา ลายกันหอย
หรือลายดานกเปล้า และลายน้ำไหล
(ดูรูปที่ ๑๒)

๑.๒ ดากริชสกุลช่างนคร-
ศรีธรรมราช (?) เป็นดากริชที่พบ
มากในจังหวัดสงขลา ครั้ง พัทลุง
และนครศรีธรรมราช เป็นกริชดาคด
รูปร่างและรูปทรงหน้าตัดเป็นรูปไข่
คล้ายกริช ของมุกิส แต่ขนาดทั้ง
ความกว้างและความยาวของดากริช
เล็กกว่าขนาดของกริชมุกิสถึงเท่า
ตัว โดยเฉพาะความกว้างของส่วน
กลางตลอดถึงปลายดากริชจะเล็ก
เรียวยาวทันทีทันใด ซึ่งเรียกกันแบบ
ชาวบ้านว่าเรียวยางหนู ดากริช
ไม่มีเคราและที่สังเกตได้ชัดคือจะมี
การต่อทูลภายหลังโดยใช้ทองเหลือง
หรือเงินเป็นตัวประสานกับหูใหม่
ที่เสริมเข้าไปลักษณะเช่นนี้จะไม่
นิยมทำในกริชของชาวและมลายู
เพราะเชื่อว่าเป็นกริชที่ไม่ขลังและ
ด้อยอำนาจ กริชที่ดีถ้าเป็นแบบ
มีหู หูจะต้องเป็นเนื้อเดียวกับเหล็ก
ที่เป็นตัวกริช กริชนครฯ เท่าที่พบ
จะมี ๑ คดเสียเป็นส่วนมาก มีทั้ง
แบบมีลายและแบบไม่มีลายในเนื้อ
เหล็ก (ดูรูปที่ ๑๓)

๒. ลักษณะของฝักและด้าม
กริชรูปแบบภาคใต้

รูปแบบของฝักและด้ามกริช
แบบภาคใต้เป็นรูปแบบที่ชาวภาค
ใต้นิยมชมชอบกันมากในสมัยก่อน
รูปแบบลักษณะนี้ชาวไทยพุทธเรียก
ว่ากริชหัวนกฟักะหรือกริชฟักะ
(Keris Pekaka) ส่วนชาวไทย
มุสลิมจะเรียกว่ากริชตะยง (Keris
Tajong) แต่บางท้องที่เรียกว่ากริช
จอตัง ก็มี ฝักและด้ามจะออกแบบ
รูปทรงให้สัมพันธ์กันโดยเฉพาะ
ถ้านำฝักและด้ามไปใช้ผสมปนเป
กับฝักและด้ามของกริชรูปแบบอื่น
จะทำให้ลดความสง่าในด้านรูปทรง
ลงไปเกือบหมด แต่ถ้าฝักและด้าม
เป็นรูปแบบภาคใต้ทั้งคู่แล้ว จะทำ
ให้เกิดความสง่าขึ้นในตัวกริชและ
ผู้เหน็บ ในสมัยนิยมผู้ใดเหน็บกริช
ฟักะจะเป็นที่ชมชอบทั้งผู้เหน็บ
และผู้พบเห็นทำให้ผู้ที่เหน็บกริช
ที่มีฝักและด้ามรูปแบบอื่น ๆ ไม่
กล้าที่จะมาเทียบเคียงได้ในด้าน
ความงามสง่าของรูปทรง หรือถ้า
จะนำมาเปรียบเทียบกับการแต่งตัว
ในปัจจุบันแล้ว ผู้เหน็บกริชฟักะ
คือผู้ที่แต่งสุททศสากลผูกเน็คไท
สวมรองเท้าขัดมันแวววับ ส่วนผู้
ที่เหน็บกริชรูปแบบอื่น เปรียบ
เสมือนผู้ที่แต่งกายแบบธรรมดา ๆ
จากลักษณะนี้จะทำให้ผู้ที่เหน็บกริช
ฟักะมองดูเป็นบุคคลที่ภูมิฐาน
มีที่วางที่สง่าผ่าเผย ทะนงองอาจ
และหยิ่งลำพอง กริชฟักะจึงเป็น
กริชที่นักเลงทุกคนใฝ่ฝันหาใครที่
จะได้เป็นเจ้าของในสมัยคุณปู่คุณ
ทวดยิ่งนัก (ดูรูปที่ ๑๔)

ฝักและด้ามกริชรูปแบบภาค
ใต้หรือแบบฟักะ จะมีอยู่สอง
แบบใหญ่ ๆ คือ
ก. กริชฟักะปัตตานี

ข. กริขพังกะสงขลา-นคร-
ศรีธรรมราช หรือพังกะแบบจะนะ

กริขพังกะปัตตานี

ฝักกริข ฝักกริขรูปแบบ
ปัตตานี ปีกฝักหรือปากฝัก (Sam-
pir) จะออกแบบคล้ายตัวเรือกอลและ
ปลายปีกทั้งสองข้างงอนบางเข้า
ข้างใน ข้างหนึ่งสูงข้างหนึ่งต่ำ ส่วน
ตัวฝัก (Batang) จะยาวตรงเกือบ
หนึ่งเท่าตัวของความยาวของตากกริข
ที่ใช้กับฝักนั้น อันเป็นรูปแบบพิเศษ
ของฝักกริขพังกะแบบปัตตานีเพราะ
ฝักกริขรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งฝัก
กริขพังกะแบบสงขลา-นครฯ ฝัก
จะยาวกว่าตากกริขไม่มากนัก ฝัก
กริขแบบปัตตานีจะมีอยู่สองรุ่น
แต่ละรุ่นจะมีรูปทรงและลักษณะ
คล้ายคลึงกันมาก ได้แก่ฝักรุ่นเก่า
และฝักรุ่นหลัง (ดูรูปที่ ๑๔)

๑. ฝักรุ่นเก่า ตัวฝักทั้งหมด
ไม่ว่าปีกฝักและตัวฝักรวมทั้งกันฝัก
(Buntut) จะทำจากไม้ท่อนเดียว
ไม่สามารถถอดแยกออกเป็นชิ้น
ส่วนได้ ผู้ผลิตจะเจาะทะลวงรู
ตรงกลางสำหรับสอดใส่ตากกริขให้
ลึกกว่าความยาวของตากกริขนิด
หน่อย (ไม่ทะลุ) แล้วใช้เครื่องมือ
พิเศษขวานแต่งจนสอดใส่ตากกริข
ได้พอดี ไม้ที่นิยมใช้ทำฝักคือ
ไม้ประดู่ ซึ่งภาษามลายูเรียกว่า
กะยูสะนอ ความยาวของปีกฝัก
ในแนวกางปีกประมาณ ๑๒ ซม.
ถึง ๑๔ ซม. ส่วนตัวฝักจะโค้งตัว
และเรียวชนิดน้อยพอมองเห็นรูป
หน้าตัดของตัวฝักจะรีป้อมคล้าย
รูปไข่ ความยาวของตัวฝักรุ่นนี้
จะยาวกว่าตากกริขไม่มากนักเหมือน
เช่นฝักรูปแบบอื่น ๆ ก็จะยาว

ประมาณ ๓๐ ซม.-๔๐ ซม. (ดูรูป
ที่ ๑๔ ก.)

๒. ฝักรุ่นหลัง ฝักรุ่นนี้ขนาด
ของฝักจะใหญ่และยาวกว่าฝักรุ่น
เก่ามากโดยเฉพาะตัวฝักจะยาวกว่า
ตากกริขที่สอดใส่ประมาณถึงเท่าตัว
ของความยาวตากกริขนั้น ตัวฝักจะ
ไม่เรียว แต่ขนานตรงส่วนปีกฝัก
รูปทรงเหมือนกันและมีรอยลวด
ลายจารึก (ไม้ไซ้แกะสลัก) ที่ได้
ฐานปีกทั้งสองข้างทั้งสองด้าน
ตัวลายเป็นเพียงรอยขีดจารคล้าย
ตัวเลข ๘ แบบไทย ซึ่งลายจาร
แบบนี้ในฝักรุ่นเก่าก็มีเช่นกันเกือบ
ทุกฝักและเป็นลายลักษณะเดียว
กันทั้งสิ้น (ดูรูปที่ ๑๔ ข.) ฝักรุ่นนี้
สามารถถอดแยกชิ้นได้ ๒-๓ ชิ้น
คือปีกฝักหนึ่งชิ้น ตัวฝักหนึ่งชิ้น
และกันฝักอีกหนึ่งชิ้น แต่ถ้าเป็น
แบบแยกได้ ๒ ชิ้นจะไม่มีกันฝัก
คือผู้ทำจะไม่เจาะให้ตัวฝักทะลุ
ตลอดจึงไม่ต้องมีชิ้นส่วนปิดกัน
ขนาดความยาวของปีกฝักประมาณ
๑๒ ซม.-๑๓ ซม. ตัวฝักจะยาว
ประมาณ ๔๐ ซม.-๕๐ ซม. ปีกฝัก
และตัวฝักจะทำจากไม้ต่างชนิดกัน
ปากฝักนิยมทำจากไม้แก้วชนิดหนึ่ง
ชาวใต้เรียกว่า แก้วลูกเล็กหรือ
แก้วดีปลี (ผลคล้ายพริกขี้หนู)
ภาษามลายูเรียกไม้แก้วชนิดนี้ว่า
ไม้แกมูนิง (*Murraya paniculata*
วงศ์ Rutacea) เพราะเป็นไม้ที่มี
เนื้อละเอียดแข็งมากเนื้อไม้เป็นมัน
มีน้ำหนักมากและเส้นลายสวยงาม
ตัวฝักและกันฝักนิยมทำจากไม้
ประดู่ ฝักกริขทั้งของมาเลย์และ
ไทย ตัวฝัก (Batang) นิยมใช้ไม้
ประดู่ทำเพราะสามารถเจาะและ
คว้านรูในได้ง่ายและที่สำคัญคือ

เนื้อของไม้ประดู่จะมีลายคล้าย
ลูกคลื่นหรือลอนสังกะสีเกิดในแนว
ขวางกับเส้นไม้ซึ่งเป็นลายที่นักเลง

กริขทั้งหลายต้องการ ส่วนไม้อื่นๆ
ที่ใช้ทำฝักก็มีบ้างแต่ไม่ค่อยนิยม
เท่าไม้ประดู่ หลังจากทำฝักและ
ด้ามเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะชักเงา
ด้วยยางไม้ชนิดหนึ่งโดยจะเจือ
ปนน้ำมันมะพร้าวและปูนกินหมาก
นิดหน่อยเพื่อให้ทาสะดวกและแห้ง
เร็ว (ใช้กันมาก่อนที่จะมีน้ำมัน
ชักเงาจำพวกวานิชและ แล็กเกอร์
สมัยใหม่) ยางไม้ชนิดนี้ชาวไทย
พุทธในท้องที่อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี เรียกว่า ยางชะนวน
คือเรียกตามชื่อของต้นไม้ที่ไปเจาะ
เอายางมาใช้ ภาษามลายูเรียกต้นไม้
ชนิดนี้ว่า กะยูละลา เป็นไม้คนละ
ชนิดกับต้นรักที่ใช้ยางทำเครื่องเงิน
หรือเพื่อการลงรักปิดทอง

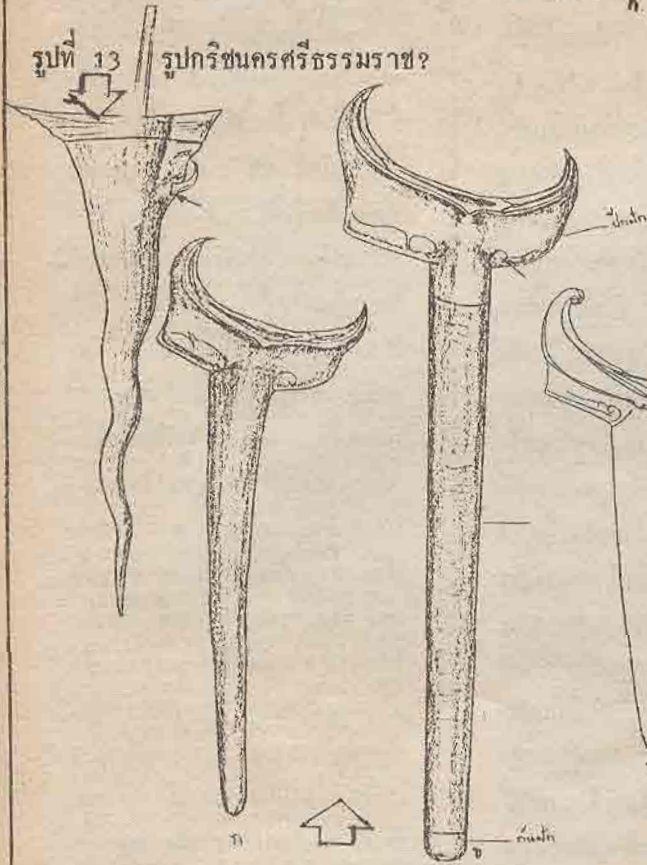
ด้ามกริข ด้ามกริขแบบ
ปัตตานีเป็นตัวเอกในการเสริม
ความสว่างให้แก่กริข เป็นแบบที่
นิยมกันมากตั้งแต่จังหวัดสงขลา
(อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย)
ตลอดลงไปจนถึงรัฐกลันตันของ
มาเลเซีย ด้ามกริขนิยมทำด้วย
ไม้แกะสลักเป็นรูปหัวนกในเทพ-
นิยาย มีจุกยาวงอน คาดลนคู่กัน
ปากแฉะเห็นไรฟันและเขี้ยวชัดเจน
ที่บนเสีรณะมีหงอนที่แกร่งและ
ได้คางมีหนวดเคราอันตรงไว้ซึ่ง
อำนาจและตะบะ จากรูปทรงของ
จุกอันยาวงอน ด้ามองดูผิวมัน
แต่ใกล้จะมีลักษณะคล้ายหัวนก
พังกะ ซึ่งเป็นนกกระเด็นพันธุ์หนึ่ง
ตัวสีน้ำตาลอมม่วง หัวสีดำ ปาก
และเท้าสีแดงสดหน้าท้องสีแสด
จาง ๆ มีขนขาวรอบคอ (Black-

ลายในตากริชปัตตานี ก. ลายฝาเห่าข้าง ข. ลาย
 หันปลา ค. ลายตานกเป่ล่าหรือลายกันหอย
 ง. ลายกร่องหรือลายน้ำไหล จ. ลายขนแมวหรือ
 ลายเลียนตาล

แบบเคราของกริชปัตตานี ก. เคราเต็มรูปแบบ
 ข. เคราไม่เต็มรูปแบบ ค. เคราไม่ชัดเจน
 ง. ไม่มีเครา

รูปที่ 13 รูปกริชนครศรีธรรมราช?

รูปที่ 14 ผักกริชแบบปัตตานี ก. ผักรุ้นเก่า ข. ผักรุ้นหลัง

ด้านกริชแบบภาคใต้
 รูปที่ 15 หรือค้ำแบบฟังกะ ก. แบบ
 ปัตตานี หรือแบบฟังกะตัวผู้
 ข. แบบจะนะ หรือแบบ
 สงขลา-นครศรีธรรมราช
 (ฟังกะตัวเมีย) ค. นก-
 กระเต็นหัวดำ หรือนกกฟังกะ

รูปที่ 16 ผักกริชแบบจะนะ หรือแบบสงขลา-นครศรีธรรม-
 ราช ก. แบบไม้สั้นเดียว ข. แบบผ่ากลาง ค. แบบ
 ผ่าหนึ่งในสาม

Capped Kingfisher) ทำให้ชาวใต้เรียกค้ำกริชชนิดนี้ว่า ค้ำพังกะหรือกริชพังกะ ไม้ที่นิยมนำมาแกะสลักคือไม้แก้วลูกเล็กที่ใช้ทำปีกฝักนั่นเอง ไม้ชนิดนี้มีคุณสมบัติพิเศษเมื่อแกะสลักตัวนกหรือส่วนที่เล็กละเอียดเช่นเส้นขนหรือเคราจะทำให้เนื้อไม้คงสภาพได้ดีไม่มีการฉีกหรือแตกเสียจน ลวดลายกนกที่พบส่วนมากจะเป็นลายคล้ายลายก้านขด เป็นลายไทยก็มี ลายคล้ายลายฝรั่งหรือลายฝักกุศของขอมก็มี ค้ำหัวพังกะเมื่อประดับตกแต่งด้วยการเลี่ยมนากหรือทองตามส่วนต่าง ๆ ของค้ำเช่น ที่งมูก เขี้ยว ลูกนัยน์ตา ที่งอนและแก้ม จากสีดำของเนื้อไม้ตัดกับสีแวววับของนากและทองจะช่วยให้ความงามของค้ำกริชเด่นชัดขึ้นอย่างน่าทึ่ง (ดูรูปที่ ๑๕ ก.)

ลักษณะที่ออกแบบให้จมูกยาวงอน และมีหนวดเคราใต้คางแลดูขึงขังค้ำกริชชนิดนี้จึงเรียกอีกชื่อว่าค้ำพังกะตัวผู้ ส่วนค้ำกริชรูปแบบจะนะหรือแบบสงขลา-นครฯ ชาวปัตตานีเรียกว่าค้ำพังกะตัวเมีย เพราะมีขนาดเล็กกว่าและไม่มีเคราใต้คางซึ่งจะกล่าวต่อไปในเรื่องกริชรูปแบบสงขลา-นครฯ

กริชพังกะรูปแบบจะนะ หรือแบบสงขลา-นครศรีธรรมราช

ฝักและค้ำกริชแบบจะนะเป็นแบบที่นิยมกันมากในจังหวัดสงขลา, พัทลุง และนครศรีธรรมราช รูปแบบจะแตกต่างกับแบบปัตตานีอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นขนาดซึ่งแบบจะนะจะบางเพรียว

เล็กและสั้นกว่ามาก ฝักใช้วิธีทำโดยการผ่าประกบจึงใช้ปลอกซึ่งทำด้วยเงินสวมรัดเป็นส่วนใหญ่ซึ่งฝักแบบปัตตานีจะไม่มีการสวมปลอกดังรายละเอียดต่อไป

ฝัก รูปแบบของฝักกริชจะนะจะต่างกับของปัตตานีคือปีกฝักและตัวฝักจะบางเพรียว มีขนาดเล็กและสั้นกว่าถึงเท่าตัว ฝักจะเรียวยาวแหลมเป็นรูปกรวย ปีกฝักโค้งเข้าไปมากคล้ายเขาควาง ปลายปีกบางเล่มจะทำให้มีวันคล้ายเลข ๑ แบบไทย หรือยอดฝักกุศ ตัวฝักนิยมใช้ปลอกเงินสวมรัดเป็นข้อขนาดของฝักโดยทั่ว ๆ ไปจะยาวประมาณ ๒๐ ซม.-๓๕ ซม. ปีกฝักจะยาวในแนวแกว่งปีกประมาณ ๑๒ ซม.-๑๕ ซม. ลักษณะการทำมืออยู่ ๓ แบบ แต่ละแบบจะมีรูปทรงเดียวกัน ได้แก่

๑. แบบทำจากไม้ชิ้นเดียวคือจะเจาะทะลวง และคว้านรูในจนใส่ดากริชได้ ซึ่งวิธีการคล้ายฝักแบบปัตตานีรุ่นเก่า (ดูรูปที่ ๑๖ ก.)

๒. แบบผ่ากลาง แล้วเจาะร่อนำมาประกบ (ดูรูปที่ ๑๖ ข.)

๓. แบบผ่าหนึ่งในสาม (ดูรูปที่ ๑๖ ค.)

ทุก ๆ แบบที่ปีกฝักทั้งสองข้างจะมีลายจารคล้ายเลข ๘ แบบไทย หรือตัวอุณาโลมทั้งหน้าและหลัง เกือบทุกฝัก

ค้ำ ค้ำแบบนี้รูปพรรณสัณฐานจะคล้ายรูปว้าง (Wayang) หรือรูปหนังตะลุงของชาว แต่ส่วนประกอบย่อยอื่น ๆ ยังคงเหมือนแบบปัตตานี จมูกจะตรงเรียวยาวแหลม บางค้ำจะถูกลงข้างล่างนิดหน่อย

ไม่มีเคราใต้คาง (จึงเรียกว่าพังกะตัวเมีย) รูปทรงจะแบนแปบลวดลายต้นไม้ค่อยชัดเจน หน้าคางไม่ดูส่วนมากจะออกมาในลักษณะอ้อมแถมตลก บางคนจึงมองเห็นคล้ายหน้าพรานของโนหฺร่า วัสดุที่ใช้ทำส่วนมากเป็นเงินอยู่แล้วดูขึ้นรูปเข้าใจกันว่าหัวที่ทำด้วยเงินเป็นของที่ทำขึ้นที่นครศรีธรรมราชจึงเรียกว่าพังกะแบบนครฯ (เฉพาะที่ทำด้วยเงิน) รองลงมาได้แก่ไม้แก้ว ส่วนงาช้างมีพบน้อย แบบที่ทำด้วยไม้เรียกว่าพังกะแบบจะนะ ขนาดของค้ำกริชแบบจะนะหรือแบบสงขลา-นครฯ นี้จะมีขนาดเล็กกว่าแบบปัตตานีมากถึงเท่าตัวเช่นเดียวกับฝัก (ดูรูปที่ ๑๕ ข.) ค้ำพังกะแบบนี้ที่พบในปัตตานีส่วนมากจะทำด้วยไม้และนิยมใช้กับฝักแบบปัตตานีรุ่นเก่า

การตีกริชในภาคใต้คงจะมีมานานหลายร้อยปีแล้ว แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีให้เห็นกันอีกเลย หลักฐานบอกการตีกริชในปัตตานีครั้งหลังสุดจากบันทึกของ สักซี “รัชกาลที่ ๖ เสด็จปัตตานี” ได้บันทึกไว้ว่า ได้มีการทูลเกล้าถวายกริชถึงเจ็ดเล่ม และพระยาเดชาอนุชิตและข้าราชการได้พร้อมใจกัน ออกทูลทูลพรักกริชขึ้นถวาย หลังจากนั้นจะมีการตีกริชขึ้นอีกหรือไม่ก็มีหลักฐานปรากฏ ปัจจุบันน่าจะมีการฟื้นฟูและส่งเสริมให้อาชีพนี้เกิดขึ้นอีกในรูปแบบของที่ระลึกคงจะทำเงินรายได้จากนักท่องเที่ยวไม่แพ้เรือออกและ และมีคอรัญญิกของจังหวัดอุยธยาเป็นแม่แท้

๑. ไพฑูรย์ มาคมินทร์ไชยอนรา.

- "กริช" ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้
 ๕-๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓
๒. เยาวรัตน์ เลขะกุล, "กริช"
 วารสารเมืองโบราณ ปีที่ ๕
 ฉบับที่ ๕ ม.ย.-กค. ๒๕๒๒
๓. นายหะยีมะเส็น อดีตผู้ใหญ่บ้าน
 หมู่ที่ ๑ ต.บดทรายขาว อ.โคก
 โปธิ์ จ.ปัตตานี, ธันวาคม
 ๒๕๒๔
๔. อาจารย์อนันต์ โสภณ มหาวิทยาลัย
 ลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
 ปัตตานี, กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕
 * เป็นพิฆเนศวรชนิดหนึ่งใบคล้าย
 ใบเตยแต่ไม่มีหนามและขนาด
 เล็กกว่า ชอบขึ้นตามพรุ
 * ลักษณะพิเศษของฝักอาวุธใน
 แผลมลายู และหมู่เกาะต่าง ๆ
 ในแถบนี้นิยมเจาะมากกว่าการ
 ฝ่าปะระกบ

บรรณานุกรม

๑. ไพฑูรย์ มาศมนตรีไชยนรา,
 กริช, ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้,
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตปัตตานี, ๕-๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓
๒. เยาวรัตน์ เลขะกุล, กริช, วาร
 สารเมืองโบราณ, ปีที่ ๕ ฉบับที่
 ๕, ม.ย.-กค. ๒๕๒๒
๓. ปัญญ์ ขวนแหล, ถอดความจาก
 The Malay Keris and other
 Weapons by The late A.H.
 Hill, M.A., D.Phil
๔. สันต์ ท. โกมลบุตร, แปล จด
 หมายเหตุ ลา ดูแบร์, สำนัก
 พิมพ์ก้าวหน้า, วังบูรพา, ๒๕๑๐
๕. สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม ๑ ก-กลาง-
 เหล็ก
- 62 รุสมิแล

๖. G.C.Woolley, Journal
 Malayan Branch, Vol. XX,
 Part II, December 1947.
๗. Raffles, The history of
 Java, Volume one
๘. Solyom, Garrett, The
 wold of the Javanese keris,
 East-West-Center, Honolu-
 lu, Hawaii.

แกะรอยหัวฟังกะ

พิชัย แก้วขาว

หัวฟังกะ คือด้ามกริชรูป
 แบบภาคใต้ที่ออกแบบด้ามถือแล้ว
 ทำการแกะสลักเป็นรูปของหัวสัตว์
 ในจินตนาการ เนื่องจากรูปทรง
 ของงมุกที่ยาวแหลมคล้ายปากนก
 กระเต็นหรือ นกฟังกะ (ชาวใต้
 จะเรียกนกกระเต็นพันธุ์หัวดำที่มี
 ชื่อทางภาษาอังกฤษว่า "Black-
 capped Kingfisher" ว่านกฟังกะ)
 ซึ่งอันนี้อาจจะใกล้เคียงความจริง
 มากในเมื่อเรามองดูโดยผิวเผิน
 หรือมองดูจากที่ไกล ๆ โดยเฉพาะ
 ด้ามฟังกะแบบสงขลา-นครศรี
 ธรรมราช หรือแบบที่เรียกว่าด้าม
 ฟังกะตัวเมียจะมองดูคล้ายหัวนก
 กระเต็นมากกว่าด้ามฟังกะรูปแบบ
 ของปัตตานี ด้ามฟังกะรูปแบบ
 ปัตตานีนั้น มีทวนคราได้คาง
 มีหงอนและหมอนศีรษะเหยิกหยอง
 คนรุ่นปัจจุบันมองแล้วเป็นรูปหัว
 ม้าน้ำ บางคนบอกว่า เหมือนหัว
 อ้ายยอดทองตัวตลกในหนังตะลุง
 ภาคใต้มากกว่าที่จะมองเป็นหัว
 ของนกกระเต็น

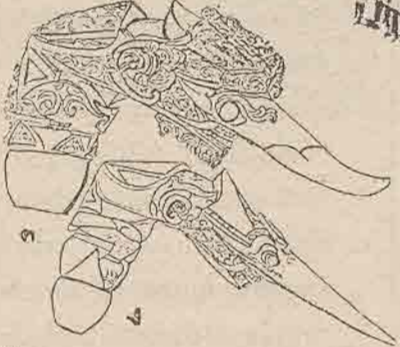
เมื่อนำหัวกริชรูปแบบฟังกะ
 มาถือพิจารณาใกล้ ๆ จะเห็นว่า
 ที่ยาวแหลมนั้นไม่ใช่ปากแต่เป็น

งมุกหรืออาจจะเป็น งวงก็ได้ ส่วน
 ปากนั้นต่างหากจะมองเห็นริมฝีปาก
 ไรฟันและเขี้ยวทั้งสี่ชัดเจน แต่บาง
 หัวจะมีถึงหกเขี้ยว จากลักษณะ
 เช่นนี้ (ดูรูปที่ ๑ ก, ง) มันคงไม่ใช่
 นกกระเต็นดังที่เข้าใจกันเสียแล้ว
 กระมัง ถึงแม้จะมีผู้ยืนยันว่าเป็น
 นกก็อาจจะไม่ใช่ในธรรมชาติทั่วไป
 แต่มันเป็นนกในเทพนิยายหรือรูป
 ของสัตว์หิมพานต์ในจินตนาการ
 อันวิจิตรของศิลปินนั่นเอง แล้วมัน
 คือหัวของนกอะไร?

สันนิษฐานข้อที่ ๑

"นกฟังกะหรือหัตถิลิงค์"

จากประเพณีการเห็นกของ
 พี่น้องชาวมุสลิมในปัตตานีสมาัย
 ก่อน หนังสือแลหลังเมืองตานี
 โดยอาจารย์อนันต์ วัฒนานิกร ท่าน
 ได้เขียนถึงชนิดของนกที่ใช้เข้า
 ขบวนแห่ว่ามีอยู่ถึงสี่ชนิดด้วยกัน
 คือ ลักษณะนอ ขนเกาะสุรอ การุดอ
 และ ซิงอ (สิงห์) ถ้าท่านพิจารณา
 รูปนกซิงอ (ดูรูปที่ ๑ ก.) หัวของ
 นกจะมีทั้งหงอน, งวง, งา เขี้ยว
 และ ทวนคราคคล้ายกับหัวนก
 หัตถิลิงค์ ในจินตนาการแบบจิตร
 กรรมไทย (ดูรูปที่ ๑ ข.) จะเห็นว่า
 หัวนกทั้งสองมีส่วนประกอบต่างๆ
 เหมือนกันเกือบทุกอย่างยกเว้นเขา
 ซึ่งในนกหัตถิลิงค์ไม่มี ส่วนนก
 ขนเกาะสุรอ หรือกาละสุระ แม้
 ชื่อจะพ้องกับด้ามกริชฟังกะแต่ไม่
 มีเค้าของส่วนใดที่จะเหมือนกับ
 ด้ามกริชฟังกะเลย (ดูรูปที่ ๒ ก.)
 แต่จะไปเหมือนกับด้ามกริชในภาพ
 เขียนลายกัมมะลอสมัยรัชกาลที่ ๓
 ซึ่งเป็นภาพอิเหนาตอนฉวยกริช
 (ดูรูปที่ ๒ ข.) จากรูปจะเห็นด้าม

รูปที่ 2

ลักษณะค้ำกริชที่มีส่วนคล้ายนกเขาเผาะสุรอก ก.นก
เขาเผาะสุรอก ข.ภาพเขียนลายก้ำมะลอส สมัยรัชกาล
ที่ 3 เรื่องอิเหนาตอนฉายกริช

รูปที่ 6

รายละเอียดที่มีส่วนคล้ายอวัยวะคน
ในค้ำกริชทั้งกะ แบบจะนะ ก.แขน
ข.มือ ค.ขา ง.เข่า จ.เท้า

รูปที่ 6
ค้ำกริชชวา ซึ่งสันนิษฐานว่า
เป็นต้นแบบของค้ำกริชทั้งกะ
ก. ข.ภาพถ่ายจากของจริง

รูปที่ 1

ลายรคน้ำสมัยอยุธยา
เป็นชายสูงอายุ
แต่งกายคล้ายชาวมุสลิม
เห็นกริชซึ่งมีฝักคล้ายฝัก
กริชแบบปัตตานีรุ่นเก่า

นกในอุคมคคที่มีหัวส่วนคล้ายค้ำกริชทั้งกะ
ก.นกขีงอ ข.นกหัสดีลิงค์ ค.ค้ำพังกะแบบปัตตานี
ง.ค้ำพังกะแบบจะนะ

รูปที่ 5

รูปสะเก็ดขยายค้ำและฝักกริช
จากรูปที่ 4

รูปที่ 7 ภาพแสดงวิวัฒนาการของค้ำกริชทั้งกะ รุทมิลแล 63

กริชที่อิเหนากำลังถืออยู่มีลักษณะคล้ายหัวของนกเงาะสุรอมมาก แต่ไม่มีส่วนที่จะเป็นรูปเกี้ยวของด้ามพังกะเลยแม้แต่น้อย

จากลักษณะของหัวนกทั้ง สองคือ นกซึ่งอและนกหัสดีลิงค์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับด้ามกริช พังกะในปัจจุบัน (ดูรูปที่ ๑ ก, ง) จะเห็นว่าด้ามกริชพังกะมีลักษณะใกล้เคียงกับส่วนต่าง ๆ ของหัวนก ทั้งสองมาก ลักษณะที่แตกต่างกัน ไปบ้างก็คืองา ซึ่งในด้ามกริช สันนิษฐานว่าผู้แกะสลักได้คิดดัดแปลงรูปของงาที่ยื่นยาวไปข้างหน้า ให้โค้งงอกลับมาข้างหลังกลายเป็น รูปของเขี้ยว (เฉพาะสองซี่ที่ใหญ่ ที่สุด) ทำให้มีความสวยงามไปอีก รูปแบบหนึ่ง เพราะถ้าทำให้งายาว ออกมาแบบงาข้าง เมื่อมีขนาดเล็ก อาจจะหักได้ง่ายเมื่อโดนกระทบ กระแทก นี่คือเหตุผลที่ทำให้เกิดรูป ลักษณะที่ผิดเพี้ยนแตกต่างกันไป บ้างนั่นเอง ถ้าด้ามกริชแบบนี้เป็น รูปแบบที่ได้แบบอย่างมาจากหัวนก ซึ่งอหรือนกหัสดีลิงค์จริงละก็อาจ จะบอกได้ว่าหัวพังกะ คงจะมีขึ้นมา พร้อม ๆ กับประเพณีของการแห่ นกในปืดตานีนั่นเอง

สันนิษฐานข้อที่ ๒

“นกหรือรากษส”

สันนิษฐานข้อนี้ได้มาจากการพิจารณารูปแบบของด้ามกริช พังกะ แบบจะนะ หรือแบบสงขลา - นครศรีธรรมราช ถ้าท่านพิจารณา ให้ดี (ดูรูปที่ ๑) จะเห็นว่าท่อนล่างของหัวพังกะแบบนี้จะมีเค้ารูป ของอวัยวะของกนอยู่หลายอย่างคือ แขน มือ ขา เข่า และเท้า (อักษร 64 รุสมิแล

กำกับ ก, ข, ค, ง และ จ จะเห็นว่า มีส่วนคล้ายกับเด็กเล็ก ๆ กำลัง นั่งถืออยู่บนปากกระโถน โดยนั่งให้ ขาและเข่าตั้งฉากกับพื้น แขนวาง ขนานบนขามือกุมเข่า จากลักษณะ เช่นนี้คงมิใช่ลักษณะของนกแน่ แสยะยิ้มจนเห็นฟันเต็มปากลักษณะ ของฟันก็มิใช่ฟันของปลาหรือจระเข้ แต่จะใกล้เคียงกับฟันของคนเรามาก จะว่าเป็นคนก็คงไม่ใช่อีก เพราะมีเขี้ยว และงมูกยาว

ให้ท่านดูภาพเขียนลายรดน้ำ ในตู้พระไตรปิฎกสมัยกรุงศรีอยุธยา (ดูรูปที่ ๔) ทางขวามือของภาพ เป็นภาพชายสูงอายุแต่งกายแบบชาว มุสลิมเหน็บกริชที่สะเอวลักษณะ ของฝักกริชจะคล้ายกับรูปแบบของ ฝักกริชแบบปืดตานีรุ่นเก่ามากที่สุด ส่วนด้ามของกริชนั้นให้ดูที่ภาพ ขยาย (ดูรูปที่ ๕) จะเห็นว่าด้าม จะแกะสลักเป็นรูปคนนั่งของ ๆ มีใบหน้าคล้ายเสือหรือยักษ์(?) ท่านั่งจะต่างกับท่านั่งในด้ามกริช พังกะแบบจะนะไม่มากนัก

รูปที่ ๖ เป็นภาพถ่ายของ ด้ามกริชสองเล่มที่มีอยู่ในชาว ปัจจุบัน เนื่องจากภาพถ่ายไม่ชัดเจน ผู้เขียนจึงเสกี้รูปออกมาให้เห็น ชัดเจนยิ่งขึ้น (ดูรูป ๖ ค, ง) ด้าม กริชทั้งสองแกะสลักเป็นรูปยักษ์นั่ง รูปซ้ายมือไว้ผมยาวหึกขของ หมูก สัน อวัยวะอื่น ๆ ยังคล้ายคนมาก ส่วนรูปขวามือจมูกจะยาวกว่าและ รูปทรงของกนกที่โอบหุจะเหมือนกับ กนกที่โอบหุของหัวพังกะมากที่สุด โดยเฉพาะท่านั่งของรูปยักษ์ทั้งสอง จะเหมือนกับท่านั่งในด้ามกริช พังกะแบบจะนะ ไม่ผิดเพี้ยนเลย

จากหลักฐานดังกล่าวที่แสดง

มาพอที่จะเป็นข้อมูลประกอบเป็น แนวทางในการสันนิษฐานการ วิวัฒนาการรูปแบบของด้ามกริช พังกะได้เป็นอย่างดี และอาจกล่าว สรุปได้ว่า ด้ามกริชพังกะแบบจะนะ นั้นรับแบบอย่างมาจากชวาก่อน ในรุ่นแรก ๆ ด้ามพังกะนั้นจมูก ยังสั้นเหมือนคนธรรมดาทั่วไปอยู่ ดังด้ามกริชลายรดน้ำสมัยอยุธยา และค่อย ๆ แปลงรูปของจมูกให้ ยาวขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดรูปเค้า โอบหน้าของยักษ์ ออกมาเป็นโอบหน้า ของนก (ในจินตนาการ) เหมือน ด้ามกริชพังกะแบบจะนะในปัจจุบัน ต่อมามือและเท้าของยักษ์ ศิลปิน ก็ทำให้หดหายไปและเพิ่มหวด เกรงขึ้นจนกลายเป็นด้ามกริชพังกะ แบบปืดตานีไปในที่สุด. (ดูรูปที่ ๗)

บรรณานุกรม

๑. อนันต์ วัฒนานิกกร, แลหลัง เมืองตานี, ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตปืดตานี, ๒๕๒๘
๒. ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และ นิยะดา ทาสุนทร, คู่มือของ. ภาค ๑. สมัยอยุธยาและสมัย รัตนบุรี
๓. คณะกรรมการจัดงานสมโภช กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี, จิตรกรรมกรุงรัตนโกสินทร์, จัดพิมพ์ที่ระลึกเนื่องในโอกาส สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐, ปี พ.ศ. ๒๕๒๕
๔. Solyom, Garrett, The wold of the Javanese keris, East-West-Center, Honolulu, Hawaii.